

YAŞAR ÜNİVERSİTESİ AÇIK VE UZAKTAN ÖĞRENME DENEYİMİ: KURUMSAL TEMEL DERSLERİN ÇEVİRİMİÇİ OLUŞTURULMASI, YÖNETİMİ VE SUNUMU

Yasin ÖZARSLAN¹, Emrah EMİRTEKİN², Sabah BALTA³

Özet

Bu çalışmada Yaşar Üniversitesi bünyesinde yürütülmekte olan "Kurumsal Temel Dersler" in çevrimiçi olarak oluşturulması, yönetimi ve sunulması süreci ve araştırmacıların bu süreçteki deneyimleri paylaşılmaktadır. Çalışmada üniversitenin "Kurumsal Temel Dersler" bağlamında açık ve uzaktan öğrenme deneyimleri, planlanma, tasarım, üretim, sunum, değerlendirilme aşamaları ve mevcut durum hakkında bilgiler verilmektedir. Bu çalışma ile Yaşar Üniversitesi "Kurumsal Temel Dersler" inin açık ve uzaktan öğrenme ile sunumu sürecinde yaşananlar ve uygulanan çözümler paylaşarak ulusal alanyazınına katkı sağlanması amaçlanmaktadır.

Anahtar Kelimeler: e-öğrenme, açık ve uzaktan öğrenme, derslerin çevrimiçi oluşturulması, yönetimi ve sunumu, öğrenme ortamı tasarımı

YASAR UNIVERSITY OPEN AND DISTANCE LEARNING EXPERIENCE: CREATE, MANAGE & DELIVER FOUNDATION COURSES ONLINE

Abstract

The aim of this study is to share the creation, management and delivery experience of online courses in Yasar University. The study focuses on university's open and distance learning experiences within the context of "University Foundation Courses"; what happened in this process and implemented solutions are presented. In the study, in addition to the information about current situation, planning, design, production, implementation, evaluation phases are presented.

Keywords: eLearning, open and distance learning, create, manage and deliver courses online, learning environment design.

Giriş

Üniversiteler bilimsel bilgi yanında çağdaş ve uygar yaşam biçiminin öğrenildiği, üstün nitelikli yaşam alanlarıdır. Bu kapsamda Yaşar Üniversitesi gerçek yaşam ortamında ortaya çıkan her yeni gereksinimi öğretim programlarına ve mezunlarının yeterliliklerine yansıtma adına lisans veya ön lisans programları çerçevesinde alacakları 'uzmanlık' ve 'seçimlik' derslerinden farklı ama bu programlarla eşgüdümlü öğrenme alanları çalışması başlatmıştır. 2010 yılından bu yana Yüksek Öğretim Kurulu'nun (YÖK) alınmasını 'zorunlu' tuttuğu ve 'seçimli' olarak sunulan derslerin dışında "Temel Dersler Programı" altında toplanan ve üniversite eğitiminin yüksek niteliğine uygun olarak, bilimin yöntem ve ilkelerini benimseten ve sanat duyarlılığını kazandıran bir takım dersleri öğrencilerine sunmaktadır. Bu amaçla üniversitede temel bilimleri bir yaşam biçimine dönüştürerek tüm yaşamsal sorunların çözümüne yönelik bilimsel teorilere dayanarak kazanımlar sağlamayı hedefleyen, disiplinler arası özelliğe sahip "Bilim Kültürü" bölümü kurulmuştur. Bu bölüm *Tasarım Kültürü, Proje Yönetimi, Araştırma ve Yöntembilim, İnsan Bilimleri, Etik ve Estetik* bilim disiplininde 'felsefe' ve sosyal sorumluluk alanında 'etkinlik' olmak üzere dersleri tüm fakülte bölümleri ve meslek yüksekokulu programları öğrencilerine sunulmasını sağlamaktadır.

¹ Yrd.Doç.Dr., Yaşar Üniversitesi, yasin.ozarslan@yasar.edu.tr

² Uzman, Yaşar Üniversitesi, emrah.emirtekin@yasar.edu.tr

³ Doç.Dr., Yaşar Üniversitesi, sabah.balta@yasar.edu.tr

2011 yılında yaygınlaştırma ve sahip olunan fiziki olanakları daha verimli kullanma hedefleri doğrultusunda 2012-2013 eğitim öğretim yılından başlamak üzere *Açık ve Uzaktan Öğrenme* olanakları kullanılarak dersleri yürütme kararı alınmıştır. Bu kapsamda yapılan çalışmalar ile dersler çevrimiçi etkinliklerle desteklenerek yeniden tasarlanmış ve üniversite bünyesinde oluşturulan “Açık ve Uzaktan Öğrenme Merkezi” koordinesinde e.yasar.edu.tr öğrenme ortamı üzerinden sunulmaya başlanmıştır.

Yapılan çalışmalar, temel bileşenleri analiz (analysis), tasarım (design), geliştirme (development), uygulama (implementation) ve değerlendirme (evaluation) olan ADDIE (Gustafson & Branch, 2002) döngüleri içinde hayata geçirilmiştir. Çalışmalar “makro-tasarım” ve “mikro-tasarım” olarak (Banathy, 1987) iki boyutta gerçekleştirilmiştir. Makro tasarım sistemin bütününe bakan ortamın geliştirilmesine yönelik çalışmaları kapsarken, mikro tasarım dersler düzeyinde gerçekleştirilen çalışmalardır.

Projenin analiz aşamasında öncelikli olarak gereksinimler belirlenmiş ardından iş tanımları yapılarak görevli ve sorumlular atanmış, bir stratejik plan geliştirilmiştir. Ortam, hedef kitle ve amaçlar doğrultusunda süreç tanımlanarak çıktılara yönelik olarak bir proje takvimi oluşturulmuştur. İçerikler alan uzmanı olarak tanımlanan tam zamanlı ve yarı zamanlı üniversitenin ilgili alanlarında faaliyet gösteren akademik kadrosundan temin edilmiştir. Çevrimiçi ortama yönelik olarak içerik ve etkileşim düzenlemeleri için öğretim tasarımı desteği alınmıştır. Çoklu ortam öğeleri üniversitenin medya merkezi kaynakları kullanılarak üretilmiştir. Sunumu bilgi işlemin tahsis ettiği sunuculardan açık kaynak kodlu işbirlikli öğrenme ortamı Sakai CLE üzerinden yapılmış ve sürekliliği bu kapsamda faaliyetler göstermesi adına üniversite bünyesinde “Açık ve Uzaktan Öğrenme Merkezi” oluşturulmuştur. Merkez bünyesinde barındırdığı uzmanlar ve üniversitedeki farklı birimleri ve akademik personellerinden destek alarak üniversitenin ihtiyaçları ve politikaları doğrultusunda faaliyet göstermektedir.

Bu çalışmada *Yaşar Üniversitesi Temel Dersler Programı* üzerinden üniversitenin çevrimiçi öğrenme hizmetleri sunabilmek adına deneyimlerinden söz edilmektedir. Gerek derslerin tasarımı (mikro düzeyde), gerekse bunların çevrimiçi sunulabilmesi için gerekli sistemlerin geliştirilmesi (makro düzeyde) için bu güne kadar gelinen süreç ve alınan kararlar ve uygulamaların doğurduğu sonuçlar her bir aşamada yeri geldikçe söz edilmektedir. Sonuç olarak gelinen nokta ve bu konuda çalışmalar yürütmek isteyenlere öneriler sunulmaktadır.

Yaşar Üniversitesi Temel Dersler Programı (TDP)

Yaşar Üniversitesi evrensel bilim değerleriyle elde edilen araştırma ve analizlerle dayanarak öğrenme olanaklarını en uygun biçimde öğrencilerine ulaştırmak ve bilimsel bilginin yanında kurumsal kimlik değerlerini öğretim programlarına yansıtmak adına bir takım dersleri “Temel Dersler Programı” altında sunmaktadır.

Programın akademik olarak yürütülmesini *Bilim Kültürü* bölümü sağlamaktadır. Temel Dersler Programı, Tasarım Kültürü, Proje Yönetimi, Araştırma ve Yöntembilim, İnsan Bilimleri, Etik ve Estetik bilim disiplininde ‘felsefe’ ve sosyal sorumluluk alanında ‘etkinlik’ olmak üzere 7 dersten oluşmaktadır. Felsefe dersleri iki (2), etkinlik dersi ise bir (1) Avrupa Kredi Transfer Sistemi Kredisi (AKTS) ağırlığına sahiptir. Felsefe Dersleri, Yaşar Üniversitesi'nin farklılık, ayrıcalık ve üstünlüğünün bir anlatımı olan ortak kurumsal akademik kültür ve özgün kimlik değerlerini yansıtan bilim iddiasının dayanak ve temel ilkelerini, bu ilkelerin felsefe temellerini benimsetme hedefine yönelik yöntemlerin öğrenildiği 'kurumsal' derslerdir. Etkinlik Dersi ise, Yaşar Üniversitesi öğrencilerinin, kampüs dışındaki gerçek yaşam ortamında var olduğunu saptadıkları çevre (sosyal, kültürel, doğal, siyasal, mesleki, vb.) sorunlarına 'çok disiplinli çalışma grupları' oluşturarak çözüm aradıkları 'uygulamalı' bir derstir. Söz konusu dersler, Yüksek Öğretim Kurulu'nun (YÖK) alınmasını 'zorunlu' tuttuğu dersler dışında, seçtikleri lisans (Fen-Edebiyat, Güzel Sanatlar, Hukuk, İktisadi ve İdari Bilimler, İletişim, Mimarlık ve Mühendislik Fakülte Bölümleri) veya ön lisans (Meslek Yüksekokulu) Programları çerçevesinde alacakları 'uzmanlık' ve 'seçimlik' derslerinden farklı ama bu programlarla eşgüdümlü öğrenme alanlarından oluşmakta ve tüm Fakülte Bölümleri ile Meslek Yüksekokulu Programları öğrencileri için ortak ve zorunludur.

2012 yılına kadar alan uzmanı tam ya da yarı zamanlı akademik personel tarafından yüz yüze olarak yürütülen bu dersler sahip olunan fiziki olanakları daha verimli kullanılması ve öğrencilere öğrenme imkânı sağlanabilmesi adına Açık ve Uzaktan Öğrenme olanakları kullanılarak sunulmasına karar verilmiştir.

Kurumsal Temel Derslerin Çevrimiçi Oluşturulması, Yönetimi ve Sunumu

Çalışmalar sistemin bütününe bakan ortamın geliştirilmesine yönelik “makro-tasarım” ve dersler düzeyinde gerçekleştirilen “mikro-tasarım” çalışmaları olarak iki boyutta gerçekleştirilmiştir. Sürecin öğretim tasarımı için ADDIE modeli (analiz, tasarım, geliştirme, uygulama ve değerlendirme) tercih edilmiştir.

Analiz Süreci

Öncelikli olarak uluslararası bağlamda yükseköğretim programlarına yönelik olarak yapılan araştırma ve incelemeler ile mezunlarının istihdam edilmesi söz konusu olan sektör, kurum ve işletmelerin güncel talepleri doğrultusunda yapılan ‘gereksinim analizi’ ile temel becerileri kazandırmaya yönelik dersler belirlenmiştir.

Derslerin hizmet ve kalitesini yükseltmek ve yaygınlaştırmak amacıyla, Açık ve Uzaktan Öğrenme (e-öğrenme) olanaklarından yararlanmaya yönelik olarak üniversite bünyesinde ekiplerin yetiştirilmesi adına;

- eÖğrenme ortamı tasarımı ve uyarlaması/uygulaması,
- eÖğrenme içeriği tasarımı (içerik/kitap, çoklu ortam, grafik, animasyon, soru), yapımı (senaryo yazma, seslendirme, video çekim, kurgu) ve yayını,

kapsamında konu ile ilgili akademisyen ve profesyonellerden danışmanlık hizmeti olarak stratejik bir plan ortaya konulmuştur.

Gereksinim analizi sonucunda temel becerileri kazandırmaya yönelik olarak Temel Dersler Programının; İnsan Bilimleri (Davranış Bilimleri, Gösterge Bilim ve Anlam Bilim, Bilim Felsefesi ve Tarihi, Teknoloji ve Toplum, Felsefe – Mantık, Girişimcilik, Yenilikçilik ve Yaratıcılık, Liderlik, Çevre), Araştırma ve Yöntem Bilimi, Tasarım Kültürü, Estetik, Etik, Proje Geliştirme ve Sosyal Sorumluluk *derslerinden* oluşmasına karar verilmiştir.

Üniversitenin kaynakları ve sahip olduğu fiziki şartlar doğrultusunda bu derslerden 11 tanesi (*Girişimcilik, Yenilikçilik ve Yaratıcılık, Liderlik, Çevre hariç*) hayata geçirilecek yüz yüze yürütülmüş ve bu alanlarda bir birikim elde edilmesi sağlanmıştır. Bu deneyimler neticesinde uygulamaya yönelik olan “Sosyal Sorumluluk” dersi hariç geri kalan ve yüz yüze verilmekte olan bu derslerin belirlenen konu uzmanı akademisyenlerle “ders kitabı taslağının hazırlanması” için çalışmalar başlatılmıştır. Ders içeriklerinin belirlenmesinde öğretim programı içinde bu dersin nerede yer aldığı, ders kapsamındaki konuların nasıl ele alınacağı ve hangi öğretim ortamlarının nasıl kullanılacağına saptanması gibi bir dizi kararlar alınmış ve bu kararlar doğrultusunda materyallerin üretimini içeren bir süreç planlanmıştır.

Bu çalışmalara paralel olarak sistemin altyapısına yönelik üniversite bünyesinde bir analiz yapılmıştır. Hedeflenen kitlenin sayısına ve sunulacak hizmetlere göre sistemin modeli oluşturulmuş, ileriye dönük ölçeklemeler yapılarak gerekli iyileştirmeler için planlamalar yapılmıştır.

Tasarım Süreci

Tasarım süreci daha öncede belirtildiği üzere mikro ve makro düzeyde iki ayrı ekip tarafından yürütülmüştür. Mikro düzeyde bir öğretim tasarımcısının yönetiminde derslere yönelik olarak içerik ve çevrimiçi sunulması için etkinlik ve değerlendirmelerin modeli oluşturulmuştur. Makro düzeyde ise mikro düzeyde alınan kararları hayata geçirebilmek adına ihtiyaç duyulan sistem için teknik ekip tarafından kararlar alınmıştır.

Derslerin Tasarım Süreci

Gereksinim analizleri doğrultusunda belirlenen içeriklerin üniversitenin kimliğini taşıyan özgün ve standart ders materyalleri olarak üretimini sağlayabilmek adına konu uzmanlarıyla birlikte çalışarak şablonlar oluşturulmuştur. Bu şablonlar dersin tanıtımı, amaçları, öğrenme çıktıları, özeti, çoklu ortam nesnelere, değerlendirme sorularından oluşan alt başlıkları içermektedir. Bunun yanında çevrimiçi sunulacak olan bu malzeme ve etkinliklerin nasıl hazırlanması gerektiği konusunda bir seri eğitimler verilmiştir.

Üretilen ham içerikler öncelikli olarak oluşturulan hakem heyetleri ile paylaşarak öğretim tasarımı ekibi gözetiminde amaca uygunluğu kontrol edilmiştir. İlk modelde üniversitenin akademik takvimine paralel olarak 12 haftalık öğretim süreci düşünülerek 12 ünite ve ara sınav ile dönem sonu değerlendirme sınavı şeklinde bir yapı tasarlanmıştır. Bu yapıda her bir ünitenin kitap bölümü, konuyu özetleyen farklı bakış çoklu ortam içeriği, bölüm sonu değerlendirmesi, bölüm forum tartışması ve haftalık sohbet etkinliklerinden oluşmasına karar

verilmiştir. 2011-2012 akademik yılında uygulanan bu yapıda ünitelerin haftalık dilimler halinde açılması ve haftalık olarak istenen etkinliklerin öğrenen tarafından gerçekleştirilmesi istenmiştir. Fakat uygulamada haftalık olarak ders yükü dikkate alındığında 2 Avrupa Kredi Transfer Sistemi Kredisi (AKTS) ağırlığından daha fazla yükü öğrenene getirdiği görülerek tasarımda değişikliğe gidilme kararı alınmıştır.

Tasarım, uygulamada olan mevcut haliyle 7 modülden oluşan ve ikişer haftalık dilimler halinde açılan daha modüler bir yapıya dönüştürülmüştür. Her bir modül kitap bölümü okuma, konuyu özetleyen farklı bakış çoklu ortam içeriğini takip etme, modül sonu öz değerlendirmesi “kendinizi sınavın” etkinliği ve isteğe bağlı forum tartışmalarına katılım etkinliklerinden oluşmaktadır.

Temel Kurumsal Dersler için tasarlanan yapıda öğrenciler için temel referans ders kitabıdır ve bölümler halinde dersin sayfasındaki “Öğrenme İçerikleri” menüsünden her bir modül için ayrı ayrı zamanı geldikçe erişime açılmaktadır. Çoklu ortam içeriği olarak sunulan “Videolar” temel kaynak olan ders kitabındaki önemli noktaları farklı açılardan öne çıkaran yazılı anlatımın yanı sıra görsel ve işitsel olarak destekleyen, gerektiğinde animasyonlarla anlatan yardımcı bir kaynaktır. Kendimizi sınavalım bölümü ise soruların ilgili dersin modülüne özgü olarak bir soru havuzundan getirildiği ve öğrenci her talep ettiğinde farklı sorulardan oluşturulan öz değerlendirme etkinliğidir. Öğrenenin ne kadar öğrenip öğrenmediğini bireysel olarak istediği kadar sınavabileceği bu etkinlikte geri bildirimler verilmekte ve öğrencinin yaptıkları içinde en yüksek puana sahip olan değerlendirmesi sisteme kaydedilmektedir. Süreçte öğrenenin değerlendirilmesi sistem tarafından katılım gösterdiği her bir etkinlik ve dönemde dâhil olduğu ara sınav ve dönem sonu sınavıyla gerçekleştirilmektedir.

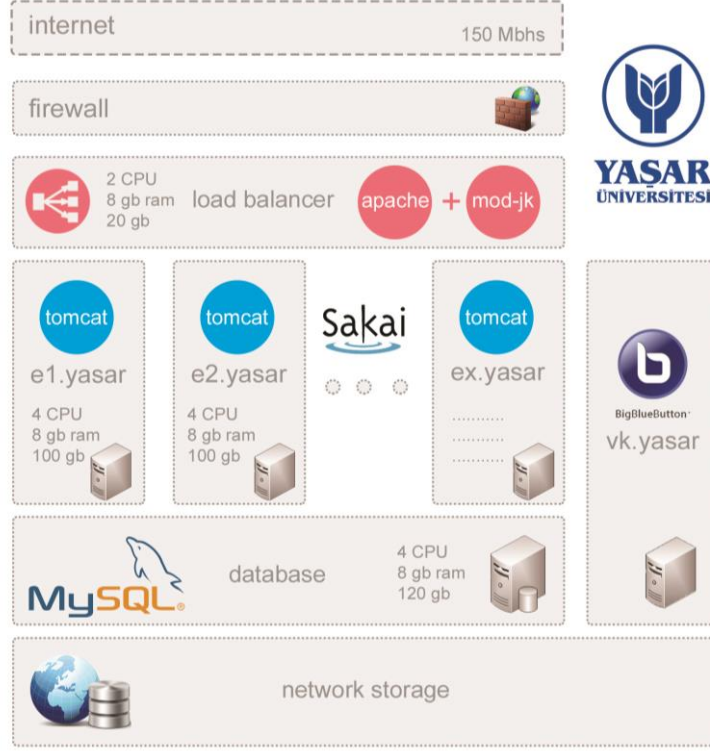
Önceki yapıda yer alan haftalık anlık sohbet etkinliği ise akademik danışmanlık saatine dönüştürülerek öğrenenlerin ihtiyaç duyduğunda dersin eğitmenine ulaşabilecekleri çevrimiçi ve yüz yüze olarak yürütülebilecek şekilde yeniden düzenlenmiştir. Benzer olarak daha önceki dönemlerde değerlendirmeye alınan forum etkinliği de gönüllük esasına bırakılmış, öğrencilerin paylaşmak istediklerini yazabilecekleri ve dersin eğitmenleri ve sistem yöneticileri tarafından takip edilen serbest bir etkinliğe dönüştürülmüştür.

Dönem içinde biri ara sınav ve diğeri dönem sonu sınavı olmak üzere öğrencilerin iki sınava katılmaları gerekmektedir. Ara sınavlar vize haftası (bir hafta) boyunca, dönem sonu sınavları da final haftası (2 hafta) boyunca 7/24 öğrencilerin erişimine açık, çoktan seçmeli sorulardan oluşan, zaman kısıtlamalı ve bir defa alabilecekleri şekilde düzenlenmiştir. Sistem tarafından her bir öğrenciye aynı sorular, soru ve cevap seçenekleri karıştırılarak sunulmaktadır.

Derslere kayıt yaptıran öğrencilere dönem içinde “Ara Değerlendirme” ve “Dönem Sonu Değerlendirmesi” olmak üzere 2 değerlendirme notu verilecektir. Ara Değerlendirme notunuz ara sınava kadar olan modüllerin kitap bölümlerini indirip okuma (%10), videolarını izleme (%10), öz değerlendirmelerine katılım (%10) ve ara sınav notundan (%70) oluşmaktadır. Dönem Sonu Değerlendirmesi notu da ara sınavdan sonraki modüllerin kitap bölümlerini indirip okuma (%10), videolarını izleme (%10), öz değerlendirmelerine katılım (%10) ve dönem sonu sınav notundan (%70) oluşmaktadır. Başarı Notu ise Ara Değerlendirmenin %40’ı ve “Dönem Sonu Değerlendirmesinin %60’ından oluşmaktadır.

Sistemin Tasarım Süreci

Makro düzeyde tasarımda *Öğrenme Yönetim Sistemi* olarak yükseköğrenime özelleşmiş ve dünya üzerinde yaygın kullanıma sahip açık kaynak kodlu Sakai CLE kullanılmaktadır. Sakai bünyesinde farklı ihtiyaçlara cevap verebilecek birçok araç bulunmaktadır. Bu araçlar derslerde sunulan etkinliklere göre yapılandırılarak yetki düzeyinde paylaşılmaktadır. Yaşar Üniversitesi Uzaktan Eğitim Merkezi tarafından kurumun ihtiyaç ve önceliklerine göre özelleştirilen ve yerleştirilen bu ortam <http://e.yasar.edu.tr> adresi üzerinden yayın yapmaktadır. Sistemler için başlangıç aşamasında üniversitenin bilgi işlemi tarafından sanal sunucularda tahsis edilen “4 CPU, 32 gb ram ve 500 gb disk” kapasiteli bir yapı üzerine mysql, tomcat servisleri bir arada kullanılmaktaydı. Buna ek olarak sanal sınıf alt yapısı için “4 CPU, 8 gb ram ve 300 gb disk” kapasiteli başka bir sunucu daha yapılandırılmıştı. İlerleyen dönemlerde öğrenci sayılarındaki artış ve sistem kullanımındaki yoğunluğa bağlı olarak sunucu yapılarında değişikliğe gidilerek aşağıdaki model hayata geçirildi;

Şekil 1: Yaşar Üniversitesi Açık ve Uzaktan Öğrenme Ortamı Altyapısı, Aralık 2013

Oluşturulan yeni sistem modelinde üniversitenin ana internet omurgasına bağlı, güvenlik duvarının arkasında yer alan sunucu tarlası oluşturularak servisler bir yük dengeleyicisi ile yönetilmektedir. Şu an için Sakai CLE öğrenme ortamı “e1.yasar” ve “e2.yasar” olmak üzere iki ayrı sunucu üzerinde yer alan “tomcat” ile sağlanmaktadır. Sunucularda gerektiğinde rahatlıkla kapasite artışı yapılabilecek şekilde düzenleme yapılmıştır. Sakai CLE için veritabanı tercihi “MySQL” olmuştur. Bunlara ek olarak öğrenme ortamına yönelik geliştirmelerin yapıldığı merkez bünyesinde kullanılan “sakai.yasar” sunucusu da bulunmaktadır. Dışarıya yönelik bir servis olamayan bu hizmet geliştirici ekip tarafından kullanılmaktadır. Sistemdeki derslerin ve sanal sınıf ortamında gerçekleştirilen kayıtların tamamı “ağ depolama” ünitesinde arşivlenmektedir. Çevrimiçi akademik danışmanlık saati için merkez bünyesinde yapılandırılan açık kaynak kodlu çevrimiçi toplantı ve ders sunum ortamı BigBlueButton kullanılmaktadır. Bu uygulama uzaktan eğitim-öğrenme için yapılandırılmış olmasına karşın aynı zamanda standart çevrimiçi buluşmalarda da kullanılabilen açık kaynak bir video konferans uygulamasıdır. Uygulama aynı anda birden çok kullanıcının web kamerası ile giriş yapabildiğini, aynı anda VoIP kullanarak birbirleriyle sesli iletişime geçmelerini ve farklı biçimlerdeki içerikleri sunabilmelerine imkân sağlamıştır. Bu sistemlerin sürekliliği merkez bünyesinde istihdam edilen sistem yöneticisi tarafından sağlanmaktadır.

Sistemlerin hesap yönetimi üniversite bünyesinde kullanılmakta olan “LDAP” hizmetine bağlı olarak “Single sign-on (SSO)” tek şifre yönetimini ile sağlanmaktadır. Kurumsal Temel Derslerden her hangisine kayıt yaptıran öğrenci üniversite başladığında kendisine verilen “YaşarID”⁴ hesap bilgileri ile öğrenme yönetim sistemine giriş yapabilir ve ders kayıt döneminde dâhil olduğu derslere ona özel olan çalışma alanı üzerinden erişebilmektedir. Ders kayıtlarını öğrenci işleri gerçekleştirmekte ve bilgi işlem ile koordineli olarak öğrencilerin derslere ataması yapılmaktadır. Merkez bünyesindeki program koordinatörü bu süreci takip etmektedir.

Geliştirme Aşaması

Alt yapı oluşturulması konusunda bilgi işlem ile koordineli olarak çalışmalar yapılarak modelde iyileştirmelere gidilmiştir. Üniversitenin Açık ve Uzaktan Öğrenme Merkezinin oluşturulmasıyla birlikte bünyesinde yer alan uzmanlar tarafından sistemin sürekliliği ve geliştirilmesi sağlanmaktadır. Derslerin

⁴ Yaşar Üniversitesi merkezi kimlik doğrulama sistemi <https://yasarid.yasar.edu.tr/>

geliştirilmesi aşamasında Anadolu Üniversitesinde bu konularda çalışan akademisyenlerden alınan öğretim tasarımı desteği ile planlanan içerikler üniversitenin kaynakları kullanılarak Yaşar Üniversitesi Medya Merkezinin katkılarıyla üretilmiştir. Çoklu ortam içeriklerinin çekimleri ve kurgulanması bu merkez bünyesinde yapılmıştır.

2012 yılında üniversite yönetiminin oluşturduğu temel politikalar çerçevesinde özgün, stratejik ve yenilikçi açılımlar geliştirmeye katkı sağlayacak, öğrenme teknolojileri alandaki gelişme ve çalışmaları takip ederek konsept ve doktrinleri ilgili birimlerin katılımıyla gerçek ya da simüle edilmiş ortamlarda deneyip ve analiz edecek, yönetsel ve teknik standartları belirleyecek, üniversite bünyesinde ilgili bölümler ve akademik personeller ile profesyonel düzeyde destek ve danışmanlık sağlayacak bir araştırma merkezi olarak “Açık ve Uzaktan Öğrenme Merkezi” kurulmasına karar verilmiştir. 2013 yılından itibaren bu merkez aşağıdaki örgüt yapısı üzerinden ilgili alanlarda tahsis edilen uzmanlar koordinesinde geliştirme ve sunum faaliyetlerini gerçekleştirmektedir.

Şekil 2: Açık ve Uzaktan Öğrenme Merkezinin Örgüt Yapısı

Merkezin çalışma ofisleri ve stüdyo kurulum çalışmaları devam etmekle birlikte bünyesinde yönetim ve öğretim tasarımı için 3 akademisyen, üretim ve geliştirme için 4 uzman ve 1 adet program koordinatörü yer almaktadır.

Uygulama Aşaması

Bu derslerin uygulamasına yönelik olarak “Yaşar Üniversitesi Kurumsal Temel Dersler Yönergesi”⁵ hazırlanarak Mart 2011 tarihinde yürürlüğe konulmuştur. Fen Fakültesi bünyesinde açılması düşünülen “Bilim Kültürü” bölümü için YÖK’e başvuru dosyası hazırlanarak sunulmuş ve YÖK tarafından 30.03.2011 tarihinde bölümün açılması uygun görülmüştür. Bu uygunluğun ardından *Temel Kurumsal Derslerin 10’u* 2010-2011 eğitim-öğretim yılında 77 şube olarak yüz yüze 2788 öğrenciye verilerek program hayata geçirilmiştir. Aynı yıl içinde derslerde temel referans olarak kullanılmak üzere ders kitabı yazımı süreci başlanmış ve 6 ders kitabı için ham metin yazımı tamamlanmıştır. Üretimler sırasında göz ardı edilen ve yaşanan sıkıntılarla birlikte bu derslerin içeriklerine yönelik olarak “Telif Hakları Yönergesi” hazırlanarak 10.06.2011 tarihinde senatoya sunulmak üzere rektörlüğe gönderilmiştir.

2011 yılında başlayan çevrimiçi ortama yönelik çalışmalarla birlikte pilot üretimler “Estetik” dersi üzerinden yapılarak diğer derslerinde üretimleri 12 ünite olarak tamamlanmıştır. 2012 yılına kadar süren üretim süreçlerinin ardından 2012-2013 eğitim-öğretim yılında 3638 öğrenciye 6 ders 11 farklı şubeden sunulmuştur. Her şube farklı bir öğretim elemanı tarafından yürütülmüş ve haftalık sohbet ve forum tartışmaları için öğrenciler şube içinde gruplara bölünerek etkinlikler gerçekleştirilmiştir. Bunun sebebi teknik boyutta sisteme getirebileceği yük ve dersin hocasının takip konusunda yaşayabileceği zorluktur. Uygulamada haftalık sohbet saatleri aynı zaman dilimlerine denk gelen şubelerin oluşturduğu trafik üniversitenin internet yükünü ve sunucularını zorlamıştır. Buna bağlı olarak bazen erişimlerde öğrenciler sıkıntılar yaşamıştır. Yaşanan bu

⁵ Yaşar Üniversitesi Kurumsal Temel Dersler Yönergesi: <http://bilimk.yasar.edu.tr/yonergeler/kurumsal-temel-dersler-yonergesi/>, Mart 2011

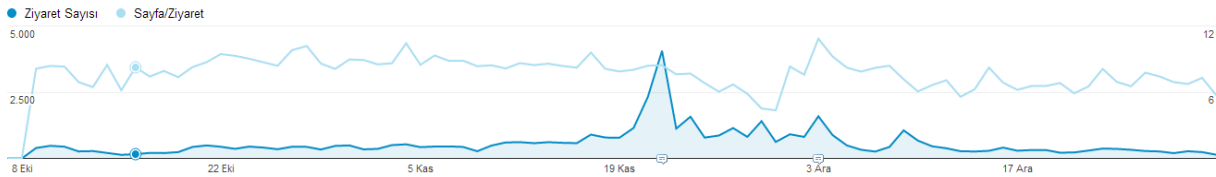
zorluklar ve öğrencinin haftalık ders yükü dikkate alındığında 2 AKTS ağırlığından daha fazla yük getirdiği tespit edilerek tasarım değişikliğine gidilmiştir. Buna ek olarak YÖK tarafından yayınlanan uzaktan eğitim yönetmeliğindeki eğitimci başına şubelerdeki öğrenci sayılarının 100 ile sınırlandırılması sebebiyle çevrimiçi şubelerdeki öğrenci sayılarında düzenlemeye gidilmiştir.

2013-2014 eğitim-öğretim yılında yeniden tasarlanan öğrenme ortamı ve ders içerikleri 4421 öğrenciye 10 ders 47 farklı şubeden sunulmaya başlanmıştır. Dersler bağlamında öğrencilerin dağılımı aşağıdaki gibidir;

Tablo 1: 2013-2014 eğitim-öğretim yılı Temel Kurumsal Dersler öğrenci ve şube sayıları

	Dersin Kodu	Dersin Adı	Şube Sayısı	Öğrenci Sayısı
1	UFND 10 İnsan Bilimleri	Davranış Bilimleri	5	439
		Anlam ve Gösterge Bilim	1	98
		Bilim Felsefesi ve Tarihi	1	99
		Teknoloji ve Toplum	2	201
		Felsefe ve Mantık	2	200
2	UFND 20	Araştırma Kültürü	8	800
3	UFND 30	Tasarım Kültürü	6	525
4	UFND 40	Estetik Kültürü	7	618
5	UFND 50	Etik Kültürü	7	665
6	UFND 60	Proje Kültürü	8	776
			47	4421

Yaşar Üniversitesi Açık ve Uzaktan Öğrenme Ortamına (e.yasar.edu.tr) 1 Ekim 2013- 31 Aralık 2013 tarihleri arasında 47.875 ziyaret gerçekleşmiş olup bunlar sonucunda 379.339 sayfa ziyaret edilmiştir.

Şekil 2: Yaşar Üniversitesi Açık ve Uzaktan Öğrenme Ortamı Ziyaretçi Sayısı ve Sayfa/Ziyaret Oranları (1 Ekim 2013- 31 Aralık 2013)

Bu ziyaretlerin 40.139'u masaüstü bilgisayarlardan gerçekleşirken 6.140'ı mobil cihazlar üzerinden ve 1.596'sı ise tabletlerden gerçekleşmiştir. Yoğunluğun olduğu 22 Kasım 2013 Ara sınav uygulamasının olduğu gün ile Ara sınav sonuçlarının yayınlandığı 3 Aralık 2013'tür.

Öğrencilerin 1 Ekim 2013- 31 Aralık 2013 tarihleri arasında ders bazında sayıları ve öğrenme ortamını ziyaretleri Tablo 2'de yer almaktadır. Öğrenciler ziyaretleri neticesinde ders tanıtımına erişmek, mesaj ve duyuruları okumak, ders içeriklerine erişmek (kitap bölümü okuma, video izleme, öz değerlendirmeler katılım), forum tartışmalarına katılım, dersin eğitimci ve arkadaşlarıyla mesajlaşma, dersin kaynaklarına erişim, kısa sınav ve testleri yapma gibi 90'nın üzerinde tanımlı olayı gerçekleştirmektedirler. Bu olayların ders bağlamında detaylı olarak dağılımı en etkin 5 olay tanımı üzerinden Tablo 2'de ayrıca özetlenmiştir.

Tablo 2: 2013-2014 eğitim-öğretim yılı ders bazında öğrenci, ziyaret ve olay sayıları

	Davranış Bilimleri	Anlam ve Gösterge	Bilim Felsefesi ve Tarihi	Teknoloji ve Toplum	Felsefe ve Mantık	Araştırma Kültürü	Tasarım Kültürü	Estetik Kültürü	Etik Kültürü	Proje Kültürü	Toplam
Öğrenci Sayısı	439	98	99	201	200	800	525	618	665	776	4421
Ziyaret⁶	9104	2202	2294	4287	3593	14645	10094	11371	11615	13224	82429
Olay Sayısı [Toplam]	53198	12094	12843	24709	20985	88584	55435	65670	65784	84790	484092
Araçlara Erişim/Kullanım Sayıları (Öğrenme Ortamındaki kullanıcı olayların araçlar bağlamında dağılımı)											
<i>Ders İçeriği</i>	34297	7883	8447	16242	14215	53646	37107	41239	42047	52989	308112
<i>Kaynaklar</i>	7210	1882	2045	3701	3067	11401	7909	9049	8958	10607	65829
<i>Kısa Sınav ve Testler</i>	6879	1715	1513	3023	2620	10661	7084	8008	8266	9861	59630
<i>Mesajlar</i>	1947	308	393	1015	544	8523	690	3677	3950	7338	28385
<i>Forumlar</i>	1668	267	308	160	97	2626	1561	2486	1356	2622	13151

Henüz dönemin sonlanmadığı dikkate alınacak olursa sistemin öğrenciler tarafından yoğun olarak kullanıldığı açıkça görülmektedir. Temel Kurumsal Dersler kapsamında 2013-2014 eğitim-öğretim yılında kayıtlı 4421 öğrenci dönemin başından bu yana (1 Ekim 2013- 31 Aralık 2013) derslere 82.429 ziyaret gerçekleştirdiği ve 484.092 olay gerçekleştirdiği raporlanmıştır. Bu olayların yoğun olarak dersin içeriklerine erişim şeklinde olduğu ve bunun yanında paylaşılan kaynaklara, öz değerlendirmeleri yapma, forum tartışmalarına katılma ve mesajlaşma şeklinde olduğu görülmektedir.

Yaşar Üniversitesi Açık ve Uzaktan Öğrenme Merkezi öğrenciler sunulan hizmetler, içerikler ve ortamlar hakkındaki her türlü soru, istek, öneri, görüş ve sorunlarını paylaşabilmesi için "Çevrimiçi Destek" hizmeti sunulmuştur. Böylelikle öğrenciler her türlü taleplerini buradan çevrimiçi olarak iletebilmekte ve 24 saat içinde sorunlarına yönelik olarak dönüt verilmektedir. Öğrencilerden "Çevrimiçi Destek" hizmeti üzerinden şu ana kadar 105 başvuru yapılmış olup bunların 82 tanesi sınavlara yönelik talepleri konusunda olup geri kalanları sisteme giriş, sistemin kullanımı ve yaşadıklarına yönelik olarak destek talepleri şeklindedir. Buna ek olarak sosyal medya üzerinden öğrencilere ulaşabilmek adına facebook ve twitter sayfaları oluşturulmuştur. Bilgilendirme ve paylaşım amaçlı kullanılan bu alanlardan öğrencilere sosyal destek sağlanmaktadır.

Değerlendirme Aşaması

Sistemin değerlendirilmesi dönemin ve her bir modülün sonunda uygulanan anketler üzerinden sağlanmaktadır. Genel olarak öğrencilerin içerik ve uygulama şekliyle ilgili olarak memnuniyetleri sorulmakta, görüş ve önerilerini paylaşabilmeleri sağlanmaktadır. Bunun yanında dönem sonuna doğru bir örneklem

⁶ Buradaki ziyaretçi rakamları bir önceki site ziyaretçi rakamlarından farklı olarak ders sitesine yapılan ziyaretler üzerinden verilmiştir. Öğrenciler aynı dönem içinde birkaç farklı derse kayıt olabildiğinden öğrenme ortamına giriş yaptıktan sonra dersler arasında geçiş yapabilmektedirler.

üzerinden öğrenciler ile görüşmeler planlanmaktadır. Ayrıca dönem boyunca ders yürütücülerinden gelen geribildirimler ve öneriler sistem değerlendirmesi ve iyileştirmesi için veri kaynağı olarak kullanılmaktadır.

Sistem tarafında değerlendirmeler altyapı iyileştirmeleri ve performansa dayalı çalışmalar şeklinde yürütülmektedir. Ders malzemelerinin üretimi kullanıcı testleri ile gerçekleştirilmekte ve sistemin kullanımına yönelik olarak küçük gruplarla kullanılabilirlik testleri yapılmaktadır.

Sonuçlar ve Öneriler

Aşamalı olarak hayata geçirilen çalışmalar ve değerlendirmeler sonucunda yapılan düzenlemelerle sistem başarılı bir şekilde hayata geçirilmiştir. Dört dönemdir çevrimiçi olarak yürütülen bu dersler sayesinde açık ve uzaktan öğrenme sürecinde gerek içerik üretimi gerekse sunumu konusunda bir birikim elde edilmiştir. Bu süreçlerin yürütülmesi ve geliştirilmesi için bir merkezin oluşturulması organizasyon süreçlerini iyileştirmiştir. Bu süreçte derslerini çevrimiçi etkinliklerle sunmak isteyenlere bunu nasıl yapabileceklerine dair eğitim verilmektedir. Çevrimiçi eğitsel içerik ve etkinlik üretmek için akademisyen ve konu uzmanlarının profesyonel olarak destek alması sağlanmaktadır.

Elde edilen deneyimler bağlamında benzer faaliyetleri hayata geçirmek isteyenlerin dikkat etmeleri gereken önemli noktalar aşağıda öneriler halinde sunulmuştur:

- Konu uzmanlarından alınacak içeriklerle ilgili olarak telif düzenlemeleri ve düzenlemelerin yazılı olarak kullanım amacına göre bir sözleşme ile imza altına alınması,
- Konu uzmanlarının hazırlamış oldukları içeriklerin oluşturulacak konu ile ilgili bir hakem heyetinin değerlendirmesinden geçirilmesi,
- Analiz aşamasında tüm paydaşlardan görüş alınması ve görüşlerin dışardan uzmanlarında değerlendirilmesiyle bir plana oturtulması,
- Üretimlerin her aşamasında yapılacak ara testler ile ürünlerin amaca hizmet edip etmediğinin kontrol edilmesi,
- Sistem için alt yapı çalışmalarının sadece katılımcı sayılarına göre değil oluşturulan öğretim tasarımı sürecine bağlı olarak belirlenen etkinliklerin sisteme getirebileceği yük dikkate alınarak planlanması,
- Çevrimiçi sınav, anlık sohbet, canlı ders uygulamalarının sistemlere getireceği anlık yükler bağlamında zamanla açısından dağılım gösterecek şekilde iyi bir takvim içinde sunulması,
- Bilgi işlem merkezi gibi kaynakların bir kısmının tahsis edildiği birimler; özellikle internet trafiği ve güvenlik duvarı politikaları konusunda koordineli çalışmaların yürütülmesi,
- Sistemde yer alan her türlü kullanıcıya teknik, yönetsel, eğitsel ve sosyal bağlamda hem eşzamanlı hem eşzamansız destek sağlanması, gerekli olan durumlarda kullanıcıların ilgili kişilere doğrudan erişim sağlayabilecekleri destek mekanizmalarının oluşturulması,
- Öğrenme ortamının kullanımı konusunda öğrencilere oryantasyon uygulamaları ya da en azından çevrimiçi olarak sistemim kullanımına yönelik bilgilendirmelerin yapılması.

Kaynakça

- Banathy, B.H. (1987). Instructional systems design. In R. M. Gagné (Ed.), Instructional technology: Foundations (pp. 85-112). Hillsdale, NJ: Lawrence Erlbaum Associates.
- Gustafson, K. L., & Branch, R. M. (2002). Survey of instructional development models (4 ed.). Syracuse: ERIC Clearinghouse on Information and Technology ERIC Document Reproduction Service no. ED 477 517.14